

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Yordayıcıları¹

Predictors of Education Faculty Students' Submissive Behavior

Birsen ŞAHAN YILMAZ²

Öz: Bu araştırma ile İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının, sosyotropi otonomi kişilik özellikleri ve sosyo-demografik değişkenler açısından yordama gücünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2011–2012 eğitim öğretim yılı güz döneminde eğitim fakültesinde öğrenimine devam etmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrenden seçkisiz yolla belirlenen 383'ü kız, 202'si erkek olmak üzere toplam 585 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" ve "Sosyotropi Otonomi Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma verileri, Bağımsız Gruplar için t Testi; Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ve Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi kullanılarak test edilmiştir. Sosyotropi - otonomi kişilik özelliği yüksek ve düşük olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Boyun eğici davranış düzeyleri ile sosyotropi alt ölçekleri olan "onaylanma kaygısı", "ayrılık kaygısı" ve "başkalarını memnun etme kaygısı"; otonomi alt ölçekleri olan "özgürlük" ve "yalnızlıktan hoşlanma" arasında pozitif yönde anlamlı ilişki elde edilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda işleme alınan değişkenlerden "onaylanma kaygısı", "başkalarını memnun etme kaygısı", "okul başarısı", "gelir düzeyi", "cinsiyet" ve "sınıf düzeyi" değişkenlerinin boyun eğici davranış düzeyindeki toplam varyansın % 30.3'ünü açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: boyun eğici davranış, üniversite öğrencileri, sosyotropi, otonomi

Abstract: In this research, predictors of submissive behavior of the students in the faculty of education aimed to determine in terms of sociotropy autonomy personality characteristics and socio-demographic variables. First and fourth grade students' ongoing education to Faculty of Education in İnönü University constitute the sample of research. Information Form prepared by the researcher, Submissive Behavior Scale and Sociotropy Autonomy Scale used as measurement tools. The research data were tested using t-test for independent groups, Pearson Product Moment Correlation Analysis and Stepwise Multiple Regression Analysis. Significant differences were obtained between the levels of submissive behavior of the students having high and low sociotropy - autonomy personality trait. Positive significant correlation was obtained between the levels of submissive behavior with sociotropy subscales "concern about disapproval", "concern over separation", "pleasing others" and with autonomy subscale "freedom from control", "preference for solitude". As a result of regression analysis "concern over separation", "pleasing others", "school success", "family income", "gender" and "grade level" explained the 30.3 % of the total variance in the level of submissive behavior.

Keywords: submissive behavior, college students, sociotropy, autonomy

Boyun eğme, bir bireyin "otoritenin koyduğu kurallara ve emirlere uygun hareket etmesi ve kişinin daha çok değer yargılarını, kanılarını, düşüncelerini otoritenin gösterdiği yönde değiştirmesi anlamında kullanılır" (Budak, 2006, s. 154). Boyun eğici davranış sergileyen bireyler başkaları tarafından sergilenen güç, otorite ya da duygular karşısında kendi istek ve ihtiyaçlarını arka plana iterler, bu nedenle kendi istek ve ihtiyaçlarına

ulaşabilmek için ısrarcı olmazlar (Deluty, 1985). Birey, benimsediği için değil otoritenin isteğine uyduğu için boyun eğmekte, kendi isteklerini önemsizleştirerek yaşadığı hayal kırıklığının üstesinden gelmektedir. Bu nedenlerden ötürü boyun eğici davranış gösterenlerin benlik saygıları azalmaktadır. Öfke duymaları ve psikopatolojik sorunlar yaşamaları kuvvetle muhtemeldir (Allan ve Gilbert, 1997).

¹ **Yazar Notu:** Bu araştırmanın özeti, V. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Araş. Gör. İnönü Üniversitesi, Malatya, Eposta: birsen.sahan@inonu.edu.tr

Boyun eğici davranışlar itaat etmeyi beraberinde getirmektedir. İtaat etme durumu bireyi kaybedeceği bir çatışmanın içine sokmaktan alıkoyduğunda bireyin kazançlı çıkmasını sağlarken, istemeden yapılan itaat etme durumu uzun sürdüğünde bireyin depresyon yaşamasına neden olabilmektedir (Sturman, 2011). Boyun eğmeye eşlik eden duygu genellikle korkudur (Allen ve Gilbert, 1997). Her ne kadar insanların boyun eğme davranışını sergilemelerinin en önemli sebeplerinden biri korku ve kaygı duymaları olsa da bunun dışında kendilerini liderlerine sevdirmek, iyi izlenim yaratmak, kibirli küstah ya da saldırgan görünmemek için de insanlar boyun eğici davranış sergileyebilmektedirler (O'Conner, Berry ve Weiss, 2000).

Gilbert (2000), bir bireyin duygularının ve ruh halinin kendi sosyal statüsünü nasıl algıladığı ile önemli derecede ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bireyin sosyal statüsünü düşük olarak algılaması kendisini diğer bireylere göre aşağıda görmesine sebep olmaktadır. Boyun eğme davranışı bu algılayışın bir sonucudur (Gilbert ve Allan, 1994). Birey sosyal statüsünü düşük olarak gördüğü bir ortamda bulunduğu zaman utanç, kaygı ve depresyon yaşamaktadır. Sosyal Statü Kuramına (Social Ranking Theory) göre kendisini sosyoekonomik açıdan düşük statüde algılayan kişiler, diğer bireylerle yaşadığı çatışmaları kazanma ya da çözüme ihtimallerinin düşük olduğunu düşündükleri anda kaçma ya da boyun eğme davranışı sergilemektedirler.

Boyun eğici davranış sergileme durumu bireyin kişiliğiyle doğrudan ilişkilidir (Gilbert ve Allan, 1994). Sturman (2011), itaat etme ile nevrozizm, öz eleştiri, mükemmeliyetçilik düşünceleri ve bağımlılık arasında yüksek ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Benzer şekilde Morgan ve Clark (2010) bağımlılıkla boyun eğici davranış arasında ve Kampen, Beurs ve Andrea (2008) duygusal bozukluklardan birisi olarak belirttiği boyun eğme ile nevrozizm arasında ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Özellikle yoksulluk ve bağımlılık durumlarında birey diğerlerine güvenme ve girişken davranış sergileme konusunda kendisini baskı altına alabilmektedir. Girişken olmaktan kendilerini geri çeken ve bundan başka seçeneği olmadığını düşünen bireyler gönülsüzce de olsa itaat etmek durumunda kalacaklardır. Pincus ve Gurtman (1995) boyun eğici davranışı bağımlılığın belirleyicilerinden biri olarak göstermektedir ve bu davranışı başkalarına teslim olmak olarak tanımlamaktadır. Boyun eğici davranışlar geliştirme bireyin kişisel gelişimini olumsuz etkilemektedir. Okul döneminde boyun eğme davranışları akademik başarının düşmesine neden olmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Boyun eğici davranış ile benlik saygısı (Özkan ve Özen, 2008; Sturman, 2011;

Turun, Aslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın, 2012), utanç ve derin düşünce (Cheung, Gilbert ve Irons, 2004) sosyal kaygı, suçluluk ve olumsuz değerlendirilme korkusu (Gilbert, 2000) arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Boyun eğici davranış sergilemek bireyin iyi olma halini olumsuz etkilemektedir (Türküm, 2005). Boyun eğici davranış sergileyen bireyler kendini değersiz ve önemsiz görme eğilimindedir. Kendilerine olan güvenleri düşük olduğu için sorumluluk almaktan kaçınmakta ve liderlik özelliği gösterememektedir (Çelik ve Odacı, 2011; Özkan ve Özen, 2008; Yıldırım, 2004). Bilişsel kuramcılar, düşüncelerin bireyin duygu ve davranışlarını etkilediğini belirtmektedir. Beck (1983; Akt., Bagby ve ark., 2001) kişiliğin iki boyutu olduğunu, bunların sosyotropi ve otonomi kişilik olduğunu ileri sürmektedir. Sosyotropi kişilik özelliğine sahip bireyler, aşırı derecede başka kişilere bağımlıdır ve başkalarının desteğine ve yakın ilişkisine güçlü bir ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle yaşam tatminleri başka insanların elindedir. Beck sosyotropi kişilik özelliğine sahip kişileri sosyal ilişki odaklı kişiler olarak tanımlamış ve bu bireylerin aşırı derecede sevmeye ve sevilmeye gereksinimi olduğunu belirtmiştir. Bu bireyler diğerlerinden yeterince sevgi ve ilgi göremediklerinde depresif belirtiler sergilemektedir. Bunun tam tersine otonomi kişilik özelliğine sahip bireyler aşırı bir başarı beklentisine ve güçlü bir bağımsızlık isteğine sahiptirler (Hmel ve Pincus, 2002).

Sosyotropi kişilik özelliği, bir bireyin mutlu olmasında kişilerarası yakın ilişkinin ne derece önemli olduğunu, otonomi kişilik özelliği ise, bir bireyin mutlu olmasında başarı elde etmenin ne derece önemli olduğunu ifade etmektedir. Yüksek derecede sosyotropik kişiler onaylanma, yakınlık kurma, destek verme ve rehberlik etmeye aşırı derecede değer verirler. diğer insanlar tarafından kabul görmek önemlidir. Kişilerarası ilişkilerde yaşanan kayıp ya da reddedilme sosyotropi kişilik özelliğindeki bireylerin depresif belirtiler sergilemesine neden olur. Başkaları tarafından kabul görmek istedikleri için kendi düşüncelerini ortaya koymayan bu kişiler başkaları tarafından kendilerini üzecek davranışlara maruz kalsalar dahi bu davranışı kabul etmeye yatkındırlar. Ortak çalışmalardan ve başkalarına yardımdan hoşlanırlar. Çoğunlukla ilişkileri sürdürme eğilimi gösterirler. Bu nedenle de herhangi bir çatışma anında direnç göstermezler, düşüncelerini savunmazlar ve haklarını savunmak yerine kabul edici olmayı tercih ederler (Beck, Wright, Newhan ve Liese, 1993).

Yüksek derecede otonom olan kişilerle bağımsızlığa ve dış kontrollerden uzak olmaya, serbest olmaya, başarıya değer vermektedir (Harwood,

Beutler ve Charvat, 2010). Bu bireyler daha mesafeli ve çekingen tavırlıdırlar. Başarıya ve kontrolü elde tutmaya çalışırlar. Savunmacı ve çatışmacı davranış sergilemeye açıktırlar. Çevresinde sağladıkları kontrol kaybı ya da başarısızlıklar bu tür bireyleri depresyona sokabilmektedir (Kabakçı, 2001; Lynch, Robins ve Morse, 2001; Sato ve McCann, 2007).

Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğine sahip bireylerin kişilerarası örüntülerini tanımlamada yaygın olarak kişilerarası çembersel model (interpersonal circumplex model) kullanılmaktadır (Gurtman, 2009). Bu modele göre bireylerin kişilerarası ilişkilerdeki özellikleri iki düzlemli bir çemberin etrafında yer alan sıfatlarla belirlenmektedir. Çember etrafında yer alan sıfatlar insanların birbirlerine hangi tamamlayıcı eylemlerle karşılık verdiklerini göstermektedir. Çemberin dikey düzleminin bir yanı kendinden emin-baskın (assured-dominant) olmayı diğer yanı güvensiz-boyun eğici (unassured-submissive) olmayı, yatay düzlemin bir yanı samimi-uzlaşmacı (warm- agreeable) olmayı diğer yanı ise soğuk kalpli (cold-hearted) olmayı temsil etmektedir (Sato ve McCann, 2007). Bu modele göre bireyler başka insanlarla sürekli ve tutarlı olarak belirli davranış örüntüleriyle iletişime geçmektedirler. Kendi eylemlerini tamamlayıcı eylemlerle tepki vermelerini sağlamak için diğer insanları sınırlı bir aralık içinde tepki vermeye doğru çekmektedirler. Örneğin, baskın bir birey, diğer insanların boyun eğici davranış sergilemelerine yol açacak şekilde iletişim kurmaktadır (Horowitz ve ark., 1991). İletişim kurulan kişinin boyun eğici davranış sergilemesi ile birlikte baskın bireyin otoriter davranışları daha da pekişmektedir. Davranışlarda tamamlayıcılık sağlandığı zaman insanlar kendilerini daha rahat hissetmektedir. Ancak insanlar baskın bireylerin davranışlarına karşılık boyun eğici davranışla karşılık verdiklerinin farkında değildirler (Tiedens ve Fragale, 2003). Alden ve Bieling (1996) yaptıkları çalışma sonucunda yüksek derecede sosyotrop olan bireylerin boyun eğici ve sömürülmeye açık davranış örüntüleri sergiledikleri, yüksek derecede otonom kişilik özelliğine sahip bireylerinse soğuk, ilgisiz ve sosyal yönden kaçınan davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

İnsan sosyal bir varlıktır ve diğer insanlarla birlikte yaşamaya ihtiyaç duymaktadır. Birlikte yaşamak insanların birbirlerine yaklaşmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşma bazıları için olmazsa olmaz bir ihtiyaçken bazıları için gerek duyulmayacak bir durumdur. Bireyler sahip oldukları kişilik özelliklerine göre farklı tarzda iletişim davranışları sergilemektedir. Bu farklılık bireylerin ilişkiye geçtikleri insanlarla olan etkileşimini ve iletişimini

yani bireylerin sosyal yaşamlarını etkileyecektir. Üniversite eğitimi öğrencilerin akademik olarak ve kişilik gelişimi ile ilgili birçok zorlukla karşılaştığı bir ortam sunmaktadır. Bu durum birey için psikolojik ve duygusal açıdan geliştirici olmakla beraber birçok açıdan da olumsuz duygu durumlarının yaşanmasına neden olabilmektedir. Kişinin sosyotropi kişilik özelliğine sahip olması onun sosyal ortamlarda daha fazla arkadaşının olmasını sağlarken aynı zamanda bu birlikteliğin getirmiş olduğu olumsuz yaşantılara da açık hale gelmesine sebep olmaktadır. Bu kişiler özellikle etrafındakileri kaybetmeme uğruna boyun eğici davranış sergileyebilmektedir. Otonomi kişilik özelliğine sahip bireylerse bu yeni ortam içinde yalnız kalma ve bu nedenle sosyalleşememe gibi sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca akademik anlamda kendisiyle eş düzeyde başarılı bireylerin arasında yer almak ve çoğu zaman grup etkileşimlerinin olduğu çalışmalar yürütmek otonomi kişilik özelliğine sahip bireylerde zorlayıcı sonuçlar doğurabilir.

Bireylerin kendilerine, çevrelerine ve birbirleriyle olan ilişkilerine dair değerlendirmeleri, içinde yaşadığı kültürden etkilenmektedir. Boyun eğici davranışların oluşumunda kalıtıma nazaran çevre daha fazla etkiye sahiptir (Cattell, 1989). Bireyin davranışlarında yaşadığı toplumun kültürel özellikleri önemli bir yere sahiptir. Doğu kültüründe, diğer insanları düşünmek, uygun güçlü ilişkiler kurmak, kendini diğer insanlara göre ayarlamak, topluma değer vermek ve toplum beklentilerini karşılamak önemli etkenlerdir. Bu nedenle doğu kültüründe bağımlı ilişkiler geliştirilmesi ve yakınlık kurulması desteklenirken, batı kültüründe tam aksine bireyselleşme, diğerlerinden bağımsız olma ön plana çıkmaktadır (Chang, 1996; Markus ve Kitayama, 1991; Varnum, Grossmann, Kitayama ve Nisbett, 2010).

Yakın ilişkiler kurmak, sosyal destek sağlamak açısından önemli bir davranış şekli olsa da yeri ve zamanı geldiğinde bireyselliğin de desteklenmesi gerekmektedir. Bu yakınlık boyun eğme durumuna geldiğinde birey kendi beklentilerinden önce toplumun beklentilere değer verecek bu durum bireyin, olmak istediği kişiyle olduğu kişi arasında dengesizlik yaşamasına sebep olacaktır. Boyun eğici davranış her ne kadar doğu kültüründe desteklenen bir davranış şekli olsa da sağlıklı bireyler yetişmesi açısından öğretmenlerin bireysel davranışları da desteklemesi gerekmektedir. Ancak bunun tam tersi olduğu durumda aşırı bireysel hareket eden kişilerin sosyal açıdan uyum sorunu yaşayacağı, hırslı ve başarı odaklı kişilerin yalnız kalacakları düşünülmektedir. Toplum açısından ve bireylerin kendileri açısından her iki durumun da dengelenmesi

gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim almakta olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğine bağlı olarak değişip değişmediği, cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarıyı algılayışı, gelir düzeyini algılayışı, sosyotropi otonomi kişilik özelliği ve alt boyutlarının boyun eğici davranışlarını yordayıp yordamadığı araştırılmıştır.

Yöntem

Yapılan araştırma üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini belirlemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modelleri iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2008, s. 81).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2011-2012 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin 11 bölümünde/programında öğrenimine devam etmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu öğrenciler arasından seçkisiz yolla belirlenen 678 öğrenci oluşturmaktadır. Üç değerlerin belirlenmesi sonucunda 93 ölçek analiz dışı bırakılmıştır. Analizler kalan 585 ölçek üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 51'i (301) 1. sınıf, % 49'u (284) 4. sınıf öğrencisidir, % 65'i (383) kız, % 35'i (202) erkek öğrencidir; % 10'u (52) okul başarısını düşük, % 44'ü (242) orta ve % 46'sı (255) yüksek olarak algılamaktadır. Öğrencilerin aile gelirini algılayışlarına göre dağılımları ise % 11'i (64) düşük, % 63'ü (362) orta ve % 26'sı (151) yüksek şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı ve aile gelir düzeylerini algılayışlarına dair bilgi elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Sosyotropi Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ): 1983 yılında Beck, Epstein, Harrison ve Emery tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçek, insanlara bağımlı ve insanlardan özerk kişilik özelliklerini ölçmektedir. Türkçeye uyarlanmış ölçeğin Cronbach alfa katsayıları öğrenci grubuna uygulanan analizler sonucunda sosyotropi ve otonomi alt ölçekleri sırasıyla .83 ve .81 olarak elde edilmiştir. Ölçek toplam 60 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 30 maddesi sosyotropi, 30 maddesi ise otonomi kişilik

özelliğini ölçmektedir. Bir alt boyuttan alınabilecek en düşük puan sıfır, en yüksek puan 120'dir. Sosyotropi alt testinden alınan yüksek puan sosyotropi kişilik özelliklerini, otonomi alt ölçeğinden alınan yüksek puan otonomi kişilik özelliklerini göstermektedir. 60 puan kesim noktasıdır. Alt ölçeklerden 60'ın altında puan alınması düşük otonomi ya da sosyotropi özelliklerini göstermektedir. Sosyotropi alt ölçeğinde, onaylanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etme kaygısı; otonomi alt ölçeğinde ise, kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma faktörleri yer almaktadır. Sosyotropi ve otonomi maddelerinin her birisi ayrı ayrı toplanmaktadır. Bu nedenle bir birey hem sosyotropi hem de otonomi ölçeğinden yüksek ya da düşük puana sahip olabilmektedir (Beck, Wright, Newhan ve Liese, 1993, s. 95). Yapılan bu araştırmada ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .89 olarak elde edilmiştir.

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ):

Öğrencilerin boyun eğici davranışlarını değerlendiren ölçek ilk olarak Buss ve Craik (1986) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcılardan boyun eğici davranışları tanımlamaları istenmiş, elde edilen yanıtlardan 16 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir (Gilbert ve Allan, 1994). Ölçek Türkçeye 1992 yılında Şahin ve Şahin tarafından uyarlanmıştır. Lise ve üniversite öğrencilerine uygulanmış ölçeğin iç tutarlık katsayısı .74 olarak ve Beck Depresyon Envanteri ile olan korelasyonu .32 olarak elde edilmiştir. Ölçekten elde edilen puanların yüksek olması boyun eğici davranışın fazla olduğunu göstermektedir. Yapılan bu araştırmada ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .81 olarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerine göre boyun eğici davranışları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına Bağımsız Gruplar için t Testi Tekniği; boyun eğici davranış düzeyleri ile sosyotropi otonomi alt ölçekleri arasındaki ilişkiye Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Tekniği; cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarıyı ve ailenin gelir düzeyini algılayışı değişkenleri ile otonomi ve sosyotropi (alt ölçekleri) kişilik özelliğinin boyun eğici davranış düzeyini ne düzeyde yordadığı ise Aşamalı (Stepwise) Çoklu Regresyon Analizi Tekniği kullanılarak test edilmiştir. Regresyon yapılmadan önce kişisel bilgi formu ile elde edilen kategorik değişkenler kukla değişken (dummy) olarak atanmıştır. Kategorik verileri barındıran regresyon analizlerinde sınıflamalı değişken düzeylerinden birisi dışta bırakılarak düzey sayısının bir eksiği kadar değişken üretilir. Üretilen yeni değişkenlerden birinin bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı bir

etkiye sahip olması, o bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2009; Leech, Barrett ve Morgan, 2005, s. 103). Kategorik değişkenlere ilişkin kukla değişken (dummy) kodlamaları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

1. Cinsiyet değişkeni için bir kukla değişken oluşturulmuştur:
 - a) *Cinsiyet kukla değişken*: erkek:1 ve kız: 0
2. Sınıf düzeyi değişkeni için bir kukla değişken oluşturulmuştur:
 - a) *Sınıf kukla değişken*: 1. sınıf: 0 ve 4. sınıf:1
3. Akademik başarısını algılayışı için iki kukla değişken oluşturulmuştur:
 - a) *Okul başarısı kukla değişken 1*: düşük:1, orta:0 ve yüksek: 0
 - b) *Okul başarısı kukla değişken 2*: düşük:0, orta:0 ve yüksek:1
4. Ailenin gelir düzeyini algılayışı için iki kukla değişken oluşturulmuştur:

a) *Gelir kukla değişken 1*: düşük:1, orta:0 ve yüksek:0

b) *Gelir kukla değişken 2*: düşük:0, orta:1 ve yüksek:0

Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcıların sosyotropi otonomi kişilik özelliklerini belirlemek için kesme noktası 60 olarak alınmış ve puanlar yüksek ve düşük olarak kategorilendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 23.4 (n=137)'ünün düşük, % 76.6 (n=448)'sının yüksek otonomi kişilik özelliğine, % 42.6 (n=249)'sının düşük, % 57.4 (n=336)'ünün yüksek sosyotropi kişilik özelliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğine göre boyun eğici davranış düzeyleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Otonomi ve Sosyotropi Kişilik Özelliğine Göre Boyun Eğici Davranış Puan Ortalamalarına İlişkin Analiz Sonuçları

			N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Boyun Eğici Davranış	Otonomi Kişilik Özelliği	Düşük	137	34.63	9.80	583	2.51	.012*
		Yüksek	448	37.11	10.21			
	Sosyotropi Kişilik Özelliği	Düşük	249	32.34	8.84	583	9.17	.000**
		Yüksek	336	39.64	9.97			

* $p < .05$

** $p < .001$

Otonomi ve sosyotropi kişilik özelliğine sahip olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermektedir [sırasıyla otonomi için $t(583)=2.51$, $p < .05$; sosyotropi için $t(583)=9.17$, $p < .001$]. Otonomi ve sosyotropi kişilik özelliği puanları yüksek olan öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamaları, otonomi ve sosyotropi kişilik özelliği puanları düşük olanların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olarak elde edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin onaylanma kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme kaygısı, kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma, cinsiyet, sınıf düzeyi okul başarısı ve aile gelir düzeyi değişkenlerinin boyun eğme davranışlarını ne düzeyde yordadığını incelemek için aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinin birçok varsayımı vardır ve bu varsayımlardan hiçbirisinin ihlal edilmemesi gerekmektedir. Regresyon analizi yapılmadan önce bu varsayımlar test edilmiştir. Öncelikle uç değerlere

ve $p < .01$ anlamlılık düzeyi alınarak Mahalonobis uzaklıklarına bakılmış ve koşulları sağlamayan değerlerin silinmesi sonucunda kalan 585 veri analize tabi tutulmuştur.

Araştırma verilerinden elde edilen bulguların genellenebilmesi için örneklem grubunun yeterli sayıda olması gerekmektedir. Bu değer Tabachnick ve Fidell (2001, s. 117) tarafından her bağımsız değişken için $N > 50 + 8m$ (m =bağımsız değişken sayısı) formülü ile elde edilmektedir. Araştırmada kişisel bilgi formunda yer alan dört değişken ve sosyotropi otonomi ölçeğinde yer alan altı boyut ile birlikte toplam on bağımsız değişken analize sokulmuştur. Katılımcılardan elde edilen 585 veri bu değeri karşılamaktadır. Regresyon analizinde yerine getirilmesi gereken bir diğer varsayım, dağılımın normalliğidir. Dağılımın normalliğine dair betimsel değerler Tablo 2'de yer almaktadır.

Basıklık ve çarpıklık katsayısı değerleri normal sınırlara yakın değerler içinde yer almaktadır. Dağılımın normalliği, doğrusallık ve varyansların

Tablo 2. Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sosyotropi Otonomi Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Değerler

Ölçekler	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
1. Boyun eğme	585	17	69	36.53	10.16	.58	-.05
2.a. Onaylanma kaygısı	585	0	40	18.47	7.45	.08	-.42
2.b. Ayrılık kaygısı	585	5	52	30.45	8.74	-.15	-.46
2.c. Başkalarını memnun etme kaygısı	585	4	28	14.49	4.27	.07	-.33
3.a. Kişisel başarı	585	8	44	28.53	7.40	-.21	-.61
3.b. Özgürlük	585	9	47	28.58	7.19	-.06	-.26
3.c. Yalnızlıktan hoşlanma	585	2	24	13.06	4.68	.08	-.39

2.a., 2.b., 2.c. Sosyotropi alt ölçekleri

3.a., 3.b., 3.c. Otonomi alt ölçekleri

homojenliği test edilmiştir. Regresyon yapılırken dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur ise bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ifade eden çoklu bağlantı (multicollinearity) ve tekillik (singularity) olmaması gerekliliğidir. Bağımsız değişkenler arasında yüksek ($r=.9$ ve üstü) düzeyde ilişki olması durumunda çoklu bağlantı, tek bir bağımsız

değişkenin diğer birkaç bağımsız değişkenin bileşkesi olması durumunda ise tekillik durumu oluşmaktadır (Pallant, 2005, s. 142). Tabachnick ve Fidell (1996) $r=.70$ üzeri değerlerde çoklu bağlantı olduğunu belirtmektedir. Bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Katsayısı ile belirlenmiş olup Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sosyotropi Otonomi Ölçeği Alt Boyutlarının Pearson Momentler Korelasyon Katsayı Değerleri

Ölçekler	1	2.a.	2.b.	2.c.	3.a.	3.b.	3.c.
1. Boyun eğici davranış	1.00	.47**	.34**	.43**	-.02	.20**	.16**
2.a. Onaylanma kaygısı		1.00	.67**	.56**	.08*	.34**	.16**
2.b. Ayrılık kaygısı			1.00	.50**	.21**	.38**	.04
2.c. Başkalarını memnun etme kaygısı				1.00	.29**	.41**	.22**
3.a. Kişisel başarı					1.00	.61**	.48**
3.b. Özgürlük						1.00	.50**
3.c. Yalnızlıktan hoşlanma							1.00

* $p<.05$ ** $p<.01$

Tablo 3 incelendiğinde boyun eğici davranış düzeyleri ile “onaylanma kaygısı” ($r_{xy}=.47$; $p<.001$), “ayrılık kaygısı” ($r_{xy}=.34$; $p<.001$) ve “başkalarını memnun etme kaygısı” ($r_{xy}=.43$; $p<.001$) arasında pozitif yönde orta düzeyde; “özgürlük” ($r_{xy}=.20$; $p<.001$) ve “yalnızlıktan hoşlanma” ($r_{xy}=.16$; $p<.001$) arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki elde edildiği görülmektedir. Boyun eğici davranış düzeyleri ile otonomi ölçeğinin diğer bir alt boyutu olan “kişisel başarı” ($r_{xy}=.02$; $p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki elde edilmemiştir. Çoklu bağlantı olmaması varsayımını test etmek için tolerans değerine ve varyans artış faktörüne (VIF) bakılmıştır (Pallant, 2005, s. 150). Olması gerektiği gibi tolerans değerleri 0.10'dan büyük (.62 ile .97 arasında) ve VIF değerleri 10'dan küçük elde edilmiştir (1,02 ile 1,60 arasında). Ayrıca

standardize edilmemiş regresyon katsayılarına (β) ilişkin standart hatalar değerlendirilmiş ve tüm değişkenlere ilişkin standart hataların 2'den küçük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çokluk, 2010). Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı bulunmamaktadır. Tekillik önlemek amacıyla da sosyotropi ve otonomi ölçeğinden elde edilen toplam puanlar analize tabi tutulmamış, yalnızca alt boyutlar analiz edilmiştir. Anlamlı ilişkinin olmadığı durumlarda regresyondan söz edilemez. “Kişisel başarı” alt boyutu ile boyun eğici davranış puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki elde edilemediği için bu değişken regresyon analizine alınmamıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının altı değişkenle açıklandığı bulgusu elde edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. *Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi*

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	21,94	1,49	-	14,66	,000	-	-
Onaylanma kaygısı	,40	,05	,30	6,88	,000	.29	.25
Başkalarını memnun etme kaygısı	,57	,10	,24	5,57	,000	.24	.20
Okul başarısı (yüksek)	-2,46	,75	-.12	-3,26	,001	-.14	-.12
Gelir düzeyi (düşük)	2,79	1,18	,09	2,36	,019	.10	.09
Cinsiyet (kız)	-1,91	,78	-.09	-2,46	,014	-.11	-.09
Sınıf düzeyi (1. sınıf)	1,59	,76	,08	2,09	,037	.09	.08

R=.551 R²=.303
F(1, 533)=38,649 p=.000

Tablo 4 incelendiğinde sosyotropi alt ölçekleri olan “onaylanma kaygısı” ve “başkalarını memnun etme kaygısı” ile kukla değişken olarak analize alınan okul başarısı, gelir, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerinin regresyon denkleminde yer aldığı ve tüm bu değişkenlerin yordanan değişkendeki toplam varyansın % 30’unu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Regresyon analizi sonucunda modele ilk adımda, sosyotropi alt ölçeği olan “onaylanma kaygısı” değişkeni girmektedir (R= .465, R²=.216, F(1, 538)=148.21, p<.001). Bu modele göre onaylanma kaygısı değişkeni tek başına öğrencilerin boyun eğici davranış değişkeninin % 21.6’sını açıklamaktadır. Regresyon katsayısı incelendiğinde ise öğrencilerin boyun eğici davranışları ile onaylanma kaygılarının pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin onaylanma ihtiyaçları arttıkça boyun eğme davranışları da artmaktadır. Analizin ikinci adımında modele “başkalarını memnun etme kaygısı” değişkeni girmiştir. “onaylanma kaygısı” ve “başkalarını memnun etme kaygısı” birlikte boyun eğici davranışın % 25.9’unu açıklamaktadır (R=.509, R²=.259, F(1,537)=94.00, p<.001). “Başkalarını memnun etme kaygısı”, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının % 4.3’ünün açıklanmasına katkıda bulunmuştur. Regresyon katsayısı incelendiğinde ise “başkalarını memnun etme kaygısı” değişkeni ile boyun eğici davranışın pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Başkalarını memnun etmek isteyen öğrenciler daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir.

Üçüncü adımda kukla değişken olarak kodlanan “okul başarısı” değişkeni eşitliğe girmiştir. Okul başarısı değişkeni 1. ve 2. modelle birlikte yordanan değişkenin % 28’ini açıklamaktadır (R=.530, R²=.280, F(1,536)=69.65, p<.001). Okul başarısı değişkeni ilk iki modele % 2.1’lik katkıda bulunmuştur. Okul başarısı yüksek olan öğrencilerin boyun eğici davranışlarının ölçüt değişken olarak alınan okul

başarısını orta düzeyde algılayan öğrencilere göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Dördüncü, beşinci ve altıncı adımda ekonomik gelir düzeyi, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri sırasıyla modele katılmışlardır. Dördüncü adımda modele giren ailenin ekonomik gelirini algılayış biçimi ilk üç modele % 1.1’lik katkıda bulunmuş ve toplam varyansın % 29.1’i açıklanır hale gelmiştir (R=.539, R²=.291, F(1, 535)=54.86, p<.001). Regresyon katsayısı incelendiğinde düşük ekonomik gelire sahip olduğunu belirten öğrencilerin ölçüt değişken olarak belirlenen ekonomik olarak kendini yüksek düzeyde algılayan öğrencilere göre daha fazla boyun eğici davranışlarının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Beşinci adımda modele giren cinsiyet değişkeni, öğrencilerin boyun eğici davranış sergilemelerindeki değişikliğe yaklaşık % 0.6’lık katkı sunmaktadır (R=.545, R²=.297; F(1, 534)=35.42, p<.001). Kız öğrencilere göre erkek öğrenciler daha fazla boyun eğici davranış sergileme eğilimindedirler. Cinsiyet değişkeninin eşitliğe girmesi ile birlikte açıklanan varyans oranı % 29.7’ye yükselmiştir. Altıncı adımda sınıf değişkeni modele eklenmiş olup varyansa katkısı % 0.6 olmuştur (R= .551, R²=.303, F(1, 533)=38.65, p<.001), sınıf değişkeni ile açıklanan toplam varyans % 30.3’e yükselmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça boyun eğici davranışın azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tartışma

Bu çalışmada sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğine sahip üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranışları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ve boyun eğici davranışların yordayıcılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. İlk olarak hem sosyotropi hem de otonomi ölçeklerinden yüksek puan alan öğrencilerin daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Gilbert ve Allan (1994), boyun eğici davranış sergileyen bireyleri, başkalarını kırmamaya çalışan, herkesi memnun etmek için

çaba harcayan, hayır diyemeyen, onaylanma ihtiyacı duyan, duygularını ifade edemeyen, düşüncelerini ve haklarını savunamayan kişiler olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde sosyotropi kişilik özelliğine sahip bireyler de onaylanma, yakınlık kurma, destek verme ve rehberlik etmeye aşırı derecede değer veren, hayır diyemeyen, kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri için başkalarına ihtiyaç duyan kullanılmaya yatkın kişilerdir. Mutlu olmaları için yakın kişilerarası ilişkilere ihtiyaç duymaktadırlar ve ilişkilerini tehlikeye atacak davranışlara girmekten kaçınmaktadırlar (Alden ve Bieling, 1996; Beck ve ark., 1993; Harwood ve ark., 2010; Hmel ve Pincus, 2002; Kaya ve ark., 2006; Sato ve McCann, 2007). İlişkilerini tehlikeye atmamak adına kendi istek ve düşüncelerini arka plana atan bireylerin sergileyeceği davranış boyun eğme olacaktır. Bu bağlamda boyun eğici davranış sergilemeye müsait kişiler sosyotropi kişilik özelliğine daha yatkın kişiler olarak tanımlanabilir.

Otonomi kişilik özelliğine sahip bireylerin mutlu olmalarında ise başarı elde etmek önemlidir. Bu bireyler her ne kadar başkaları tarafından sevilmediklerinde ya da reddedildiklerinde umursamasalar da, bağımsızlığa ve dış kontrolden uzak olmaya değer verseler de, bu değerlerinden her hangi biri tehdit edildiğinde, başarısızlık yaşadıklarında, kişisel ihtiyaç ve çıkarlarını elde etmesini sağlayan amaçlarına gitmelerine engel olduğunda, kontrol kaybı yaşadıklarında mutsuz olmakta ve kendilerini geri çekmektedirler (Beck, 1983, Akt. Bagby ve ark., 2001; Beck ve ark., 1993; Harwood ve ark., 2010; Hmel ve Pincus, 2002; Kabakçı, 2001; Lynch ve ark., 2001; Sato ve McCann, 2007; Serinkan ve Barutçu, 2008;). Hem sosyotropi hem de otonomi bireyin kendisini ve diğerlerini nasıl algıladığı ile ilgilidir. Bireyin kendine duyduğu değer ve özgüvenin başarıya bağlı olması bazı noktalarda tavizleri de beraberinde getirmektedir. O'Conner, Berry ve Weiss (2000) sadece korku duyan bireylerin boyun eğme davranışı sergilemeyeceğini, aynı zamanda liderinin gözündeki konumu korumak ya da liderine kendini sevdirmek, başkaları üzerinde iyi bir etki bırakmak isteyen bireylerin de boyun eğici davranış sergileyebileceğini belirtmektedir. Ayrıca Sturman (2011), itaat etmenin kişiyi kazançlı çıkaracağı durumların bulunduğunu belirtmektedir. Bu durum otonom olan bireylerin istedikleri başarıya ulaşabilmek adına boyun eğici davranış sergileyebileceklerini gösterebilir.

Regresyon analizi sonucunda analize alınan değişkenlerden onaylanma kaygısı, başkalarını memnun etme kaygısı, okul başarısı, gelir düzeyi, cinsiyet, sınıf düzeyi değişkenleri boyun eğici davranış varyansının % 30.3'ünü açıklamıştır. İlk olarak sosyotropi alt ölçeklerinden onaylanma

kaygısı değişkeni % 21.6'lık bir değerle boyun eğici davranışların en güçlü yordayıcısı olarak modele girmiştir. İkinci olarak da yine sosyotropi alt ölçeklerinden başkalarını memnun etme kaygısı değişkeni varyansa % 4.3'lük katkı sunarak modele eklenmiştir. Bu değer bu bireylerin başkalarına bağımlı oldukları, başkalarının değer ve sevgisini kaybetmemek, başkaları tarafından kabul görmek ve onay almak adına boyun eğici davranış sergileyebileceklerini göstermektedir. Boyun eğici davranışın bireyin kişiliği ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Gilbert ve Allan, 1994; Sturman, 2011). Pincus ve Gurtman (1995) bağımlılığın boyutlarından biri olarak boyun eğici davranışı göstermektedir. Bağımlılık sergileyen bireyler sürekli onaylanma ve öneri alma ihtiyacı içine girmektedir (Morgan ve Clark, 2010). Gurtman (2009)'ın da belirttiği gibi insanlar çevreleriyle tutarlı olarak belirli davranış örüntüleriyle iletişime geçmektedirler. Onaylanma ve başkaları tarafından kabul edilme kaygısı taşıyan bireylerin davranışları boyun eğici olmaktadır (Tiedens ve Fragale, 2003).

Yapılan bu araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri okul başarısını algılayışlarından etkilenmektedir. Akademik başarısını iyi olarak algılayan öğrenciler daha az boyun eğici davranış sergilemektedir. Okul döneminde boyun eğme davranışları akademik başarıyı olumsuz olarak etkilemektedir (Yıldırım ve Ergene, 2003). Boyun eğici davranışla bazı psikolojik problemler arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Cheung, Gilbert ve Irons, 2004; Gilbert, 2000; Özkan ve Özen, 2008; Torun ve ark. 2012). Yaşanan bireysel sorunlar, bireyin gelişmesini, kendini göstermesini, atılgan olmasını engellemektir. Üniversitede akademik anlamda başarılı olmak için sadece derslere çalışılması yeterli değildir. Ortak yürütülen çalışmalar, proje ödevleri, staj eğitimleri gibi çalışmalar hep birlikte yapılan çalışmalardır. Kendini yetersiz algılayan ve özgüven sorunu yaşayan bireyler yeterli zeka ve donanıma sahip olsalar bile, yeterli sosyal beceriyi gösteremedikleri için başarısız olabilmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgu Türkiye'de Koç, Bayraktar ve Çolak (2010) ve Atli, Kaya ve Bölükbaşı-Macit (2010) tarafından yapılan çalışmalarda benzerlik taşımaktadır.

Öğrencilerin ekonomik gelir düzeylerini algılayış değişkeni yordanan değişkenin yaklaşık % 1.1'ini açıklamaktadır. Gelir düzeyinin azalmasıyla birlikte boyun eğici davranış artmaktadır. Bu bulgu Atli ve arkadaşları (2010), Yıldırım (2004), Kaya ve arkadaşları (2004), Tuzcuoğlu ve Korkmaz (2001) tarafından yapılan çalışmalarda benzerdir. Gilbert (2000), boyun eğici davranışın nedeni olarak sosyal

statünün algılanışını ileri sürmektedir. Kendini düşük statüde algılayan bireyler, sosyal statüsü yüksek olan bireylerin bulunduğu yerlerde boyun eğici davranış sergilemektedir. Boyun eğici davranışın altında bireyin kendisini başkalarıyla kıyaslaması yatmaktadır (Gilbert ve Allan, 1994). Bu durumda ekonomik düzeylerini düşük olarak algılayan bireylerin kendilerini başkaları ile kıyaslamaları nedeniyle düşük özgüven içine girecekleri akla gelmektedir. Boyun eğme davranışının utangaçlık, kendini eleştirme ve sosyal kaygı ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Cheung, Gilbert ve Irons, 2004; Gilbert, 2000; Gilbert ve Procter, 2006). Bu durumda birey, kendisiyle barışık olmayan, kendini sevmeyen bir tutum içine girmektedir.

Modele beşinci adımda giren cinsiyet değişkeni ile erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla boyun eğici davranış sergileme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boyun eğici davranışlar bağlamında Türkiye’de farklı örneklem grupları ile yapılmış çalışmalarda yine benzer bulgulara ulaşılmıştır (Atli ve ark., 2010; Kara, Uzgören ve Uzgören, 2013; Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Koç ve ark., 2010; Odacı, 2007; Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001; Tümkiye, Aybek ve Çelik., 2010; Uysal ve Gürçan, 2008; Yıldırım, 2004. Torun ve arkadaşları (2012) ise yaptıkları çalışma sonucunda kız ve erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanları arasında anlamlı fark elde etmemişlerdir. Bu çalışmada araştırmaya katılan öğrenciler belirli akademik başarıya sahip öğrencilerdir. Üniversite ortamında geçirilen yaşantılar, hem kız öğrenciler hem de erkek öğrenciler için bireyselleşmenin yanı sıra yeri geldiğinde gruplar halinde çalışmalar ve sosyal ortamlarda bulunmayla sosyalleşmenin de yoğun olarak yaşandığı bir ortam sunmaktadır. Varnum ve arkadaşları (2010), Chang (1996) ve Markus ve Kitayama (1991) doğu kültüründe, diğer insanları düşünmenin, uygun güçlü ilişkiler kurmanın, diğer insanlara göre kendini ayarlamının ve topluma değer vermenin ve toplum beklentilerini karşılamanın önemli olduğunu belirtmektedir. Bu durum erkek egemen bir toplum olan Türkiye’de erkeklerin daha fazla sosyal baskı altında olduğu yargısına götürülebilir. Kız öğrenciler erkek egemen toplumda çok fazla göz önünde bulunmamaları konusunda teşvik edilmektedir. Küçük yaşlarda bile kızların çok fazla girişken olmaları istenen bir durum değildir. Boyun eğici davranışlarda bulunmak için bu tarz olaylara maruz kalınması gerekmektedir. Kız öğrencilerin geçmişten beri öğrendikleri gibi bu tarz olaylara zaten girişmedikleri düşünülmektedir.

Dördüncü sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinde birinci sınıf öğrencilerine göre

daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Torun ve arkadaşları (2012); Uysal ve Gürçan (2008); Özkan ve Özen (2008); Tuzcuoğlu ve Korkmaz (2001) tarafından boyun eğici davranış üzerine yapılan çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir. Üniversitede geçirilen yaşantılar ve verilen eğitim bireylerin kendilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Birinci sınıfta korunaklı olan aile ortamından, yalnız kalınan ve birçok işin kendi başına yapılması gerektiği bir ortama geçiş söz konusudur. Birinci sınıfta henüz ailelerin etkileri devam etmektedir ve bireylerin ailelerinden bağımsız yaşamaya henüz alışamadıkları düşünülmektedir. Bu nedenle yaşın ve üniversite yaşantılarının artması ile birlikte öğrencilerin bireyselleşecekleri, yalnız başlarına birçok şeyi başardıklarında özgüvenlerinin artacağı ve buna bağlı olarak boyun eğici davranışlarında azalma olacağı düşünülmektedir. Koç ve arkadaşları (2010) ise yaptıkları çalışmada üniversite 3. sınıfa devam etmekte olan öğrencilerin diğer sınıf düzeylerine göre daha fazla boyun eğici davranış sergilediği, 1. ve 4. sınıf öğrencileri açısından anlamlı farklılık elde edilemediği bulgusuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Torun ve arkadaşları (2012) üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranışları arasında sınıf düzeyi bakımından anlamlı farklılık elde etmemişlerdir.

Öğretmenler okul ortamlarında sadece eğitim-öğretim vermekle değil aynı zamanda öğrencilerin sosyal yönden gelişmeleriyle de yakından ilgilenmektedir. Ayrıca öğretmenler öğrenciler için önemli birer modeldir. Kabul edilmek ve saygı görmek adına öğrencilerin tüm davranışlarını kabul eden öğretmenler, kurallara uymayan, sınırları belli olmayan öğrenciler yetişmesine olumsuz yönde katkıda bulunabilir. Ayrıca rekabete dayalı eğitime teşvik eden, öğrenciler arasında akademik başarı anlamında ayrımcılık yapan öğretmenler de öğrencinin sadece ders anlamında ilerlemesine destek sağlar. Bu nedenle öğretmen adaylarının boyun eğici davranışlarını azaltmak, sosyotropi ve otonomi kişilik özelliği arasında dengede kalmasını sağlamak adına psikoeğitim grupları, grupla danışmalar düzenlenebilir. Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğine sahip ve bu konuda sıkıntı yaşayan üniversite öğrencileri ile bireysel psikolojik danışma uygulamaları yapılabilir. Otonomi kişilik özelliğine sahip bireylerin sosyalleşebilmeleri adına grup ödevleri verilerek sorumluluk alması ve grup üyeleri ile etkileşim içine girmesi konusunda çalışmalar yapılabilir. Sosyotropi kişilik özelliğine sahip bireylere “hayır diyebilme” becerisi kazandırılabilir. Boyun eğici davranış sergileyen bireylerin daha atılgan olmaları sağlamak adına atılganlık eğitimleri düzenlenebilir.

Bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kültürel özellikleri bireylerin algılarını etkilemektedir. Bu nedenle boyun eğme üzerine ileride yapılacak olan çalışmalarda farklı bölgelerde yer alan örneklem grupları farklı üniversite ve fakülteler, eğitim seviyesinin her düzeyindeki öğrenciler dahil edilecek şekilde genişletilebilir. Bu öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri karşılaştırılabilir. Küçük yaşta onaylanma ve başkalarını memnun etmek adına boyun eğici davranış sergileyen öğrencilerin belirlenmesi kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirmek adına atılacak önemli bir adım

olacaktır. Başkalarına zarar vermeden kendi istek ve ihtiyaçlarını karşılayan bireyler yetiştirilmesi hem bireyin kendi psikolojik sağlığı hem de toplum sağlığı açısından önemlidir. Ekonomik olarak kendini düşük konumda algılayan bireylerin daha fazla boyun eğici davranış sergilemeleri (Gilbert, 2000) ekonomik durumun bireylerin psikolojik iyi oluşları açısından ne kadar önemli olduğunu göz önüne sermektedir. Okul psikolojik danışmanları öğrencilerin ekonomik durumları konusunda bir şey yapamaları da her bireyin değerli ve önemli olduğu konusunda okullarda çalışmalar düzenleyebilir.

Kaynaklar

- Alden, L. E. ve Bieling, P. J. (1996). Interpersonal convergence of personality constructs in dynamic and cognitive models of depression. *Journal of Research in Personality*, 30, 60–75.
- Allan, S. ve Gilbert, P. (1997). Submissive behavior and psychopathology. *British Journal of Psychopathology*, 36, 467–488.
- Atli, A., Kaya, A. ve Bölükbaşı-Macit, Z. (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin boyun eğicim davranış düzeylerinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 61-79.
- Bagby, R. M., Gilchrist, E. J., Rector, N. A., Dickens, S. E., Joffe, R. T., Levitt, A. ve diğerleri (2001). The stability and validity of the sociotropy and autonomy personality dimensions as measured by the revised personal style inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 25(6), 765–779.
- Beck, A. T., Wright, F. D., Newhan, C. F. ve Liese, B. S. (1993). *Cognitive therapy of substance abuse*. NY: The Guilford Press.
- Budak, S. (2006). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buss, D. M. ve Craik, K. H. (1986). Acts, dispositions and clinical assessment: The psychopathology of everyday conduct. *Clinical Psychology Review*, 6, 387-406.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cattell, H. B. (1989). *The 16PF: Personality in depth*. Champaign, IL: Institute for Personality and Ability Testing.
- Chang, E. C. (1996). Cultural differences in optimism, pessimism, and coping: Predictors of subsequent adjustment in Asian American and Caucasian American college students. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 113-123.
- Cheung, M. S. P., Gilbert, P. ve Irons, C. (2004). An exploration of shame, social rank and rumination in relation to depression. *Personality and Individual Differences*, 36, 1143–1153.
- Çelik, Ç. B. ve Odacı, H. (2011). Öğretmen adaylarının kendilik algılarını yordayıcı olarak boyun eğici davranışlar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1388-1398.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik regresyon analizi: Kavram ve uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3) 1357-1407.
- Deluty, R. H. (1985). Consistency of assertive, aggressive, and submissive behavior for children. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(4), 1054–1065.
- Gilbert, P. (2000). The relationship of shame, social anxiety and depression: The role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 174-189.
- Gilbert, P. ve Allan, S. (1994). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33(3), 295-306.
- Gilbert, P. ve Procter, S. (2006). Compassionate mind training for people with high shame and self-criticism: overview and pilot study of a group therapy approach. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 353–379.
- Gurtman, M. B. (2009). Exploring personality with the interpersonal circumplex. *Social and Personality Psychology Compass*, 3, 1-19.
- Harwood, T. M., Beutler, L. E. ve Charvat, M. (2010). Cognitive-behavioral therapy and psychotherapy integration. In K. S. Dobson (Ed.). *Handbook of cognitive-behavioral therapies* (3rd Edition). (pp 94-130). NY: The Guilford Press.
- Hmel, B. A. ve Pincus, A. L. (2002). The meaning of autonomy: On and beyond the interpersonal circumplex. *Journal of Personality*, 70 (3), 277-307.
- Horowitz, L. M., Locke, K. D., Morse, M. B., Waikar, S. V., Dryer, D. C., Tarnow, E. T. ve arkadaşları (1991). Self-derogations and the interpersonal theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(1), 68-79.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite öğrencilerinde sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri, yaşam olayları ve depresif belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 273-282.

- Kampen, D., Beurs, E. ve Andrea, H. (2008). A short form of the dimensional assessment of personality pathology-basic questionnaire (DAPP-BQ): The DAPP-SF. *Psychiatry Research*, 160, 115-128.
- Kara, H., Uzgören, N. ve Uzgören, E. (2013). Yöneticilerde boyun eğici davranışların kökenleri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 6(3), 263-284.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kaya, N., Aşti, T., Acaroğlu, R., Kaya, H. ve Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 10(3), 1-11.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.
- Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, S. (2010). Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 257-280.
- Leech, N., Barrett K. ve Morgan, G. (2005). *SPSS for intermediate statistics*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Lynch, T. R., Robins, C. J. ve Morse, J. Q. (2001). Couple functioning in depression: The roles of sociotropy and autonomy. *Journal of Clinical Psychology*, 57, 93-103.
- Markus, H.R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Morgan, T. A. ve Clark, L. A. (2010). Passive-submissive and active-emotional trait dependency: Evidence for a two-factor model. *Journal of Personality*, 78, 1325-1352.
- O'Conner, L. E., Berry, J. W. ve Weiss, J. (2000). Survivor guilt, submissive behaviour and evaluation theory: The down-side of winning in social comparison. *British Journal of Medical Psychology*, 73, 519-530.
- Odacı, H. (2007). Submissive behaviors and automatic negative thoughts among adolescent boys and girls: A study with a Turkish sample. *Social Behavior and Personality*, 35(8), 1021-1026.
- Özkan, İ. A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Korumucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 53-58.
- Pallant, J. (2005). *SPSS survival manual*. Australia: Allen & Unwin
- Pincus, A. L. ve Gurtman, M. B. (1995). The three faces of interpersonal dependency structural analysis of self-report dependency measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 744-758.
- Sato, T. ve McCann, D. (2007). Sociotropy-autonomy and interpersonal problems. *Depression and Anxiety*, 24, 153-162.
- Serinkan, C. ve Barutçu, E. (2006). Pamukkale Üniversitesi İİBF öğrencilerinin kariyer planları ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerine ilişkin bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(2), 317-339.
- Sturman, E. D. (2011). Involuntary subordination and its relation to personality, mood, and submissive behavior. *Psychological Assessment*, 23(1), 262-276.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992, June). *Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy*. Paper presented at the World Congress of Cognitive Therapy, Toronto, Canada
- Şahin, N., Ulusoy, M. ve Şahin, N. (1993). Exploring the sociotropy-autonomy dimensions in a sample of Turkish psychiatric inpatients. *Journal Clinical Psychology*, 49(2), 751-63.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics*. NY: Harper Collins College Publishers.
- Tiedens, L. Z. ve Fragale, A. R. (2003). Power moves: Complementarity in dominant and submissive nonverbal behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(3), 558-568.
- Torun, S., Arslan, S., Nazik, E. N., Akbaş, M. ve Yalçın, S. Ö. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 399-404.
- Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyun eğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
- Tümkaya, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2010). Yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışların incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 970-984.
- Türküm, A. S. (2005). Do optimism, social network richness, and submissive behaviors predict well-being? Study with a Turkish sample. *Social Behavior and Personality*, 33(6), 619-628.
- Uysal, D. ve Gürcan, U. (2008, Haziran). Öğretmen adaylarının boyun eğme davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Sözel bildiri, *II. Ulusal PDR Uygulamaları Sempozyumu*, Konya, Türkiye.
- Varnum, M. E. W., Grossmann, I., Kitayama S. ve Nisbett, R. E. (2010). The origin of cultural differences in cognition: the social orientation hypothesis. *Current Directions in Psychological Science*, 19(1), 9-13.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışların yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.

Extended Summary

Predictors of Education Faculty Students' Submissive Behavior

Birsen ŞAHAN YILMAZ

Submissive behavior can be explained by changing of the values, beliefs, thoughts of the individual in the direction of the authority and acting in according to the authoritarian' rules and orders (Budak, 2006, p. 154). Enacting in a submissive behavior is directly related with individual's personality (Gilbert and Allan, 1994). Beck (1983; cited in Bagby et al., 2001) indicated that there are two dimensions of personality including sociotropy and autonomy. Individual who are highly sociotropic are dependent on others for their interpersonal needs. These individuals give extreme value to the approval, closeness, support and guidance. They are more prone to use because they would like to see accepted by the others. They enjoy helping others and joint studies. It is important for them to be accepted by other people and give importance to the continuation of the relationship, therefore they prefer to be receptive instead of defending their rights in an instantly any conflict (Beck, Wright, Newhan and Liese, 1993). Persons with a high degree of the autonomy give importance to success, to independence and to be free from external controls. They try to retain control and success. They are open to exhibit defensive and confrontational behavior. Such individuals live depression when experiencing failure or loss of control (Lynch, Robins, and Morse, 2001; Sato and McCann, 2007). In this study whether the submissive behavior of Education Faculty of Inonu University students is changing depending on sociotropy and autonomy personality trait and predictors of submissive behaviors of them according to their gender, grade level, academic achievement, perception of the level of income, the dimension of sociotropy and autonomy personality trait were investigated.

Method

In this correlational study, first and fourth grade students of the Education Faculty of Inonu University are the universe of study in the academic year of 2011-2012. Randomly selected 678 students constitute the research sample. 93 scales were excluded from the

analysis as a result of the identification of outliers. Analysis was conducted on the remaining 585 scale. Personal Information Form was prepared in order to obtain information on students' gender, grade level, perceptions of academic achievement and income level. Sociotropy Autonomy Scale was used in order to measure students' dependency and autonomous personality characteristics and Submissive Behavior Scale was used to determine students' submissive behavior level.

Data were analyzed with t test for independent groups, Pearson product moment correlation coefficient techniques and progressive (stepwise) multiple regression analysis technique. Dummy variables were assigned for categorical variables obtained by personal information form before regression analysis.

Results

To determine the sociotropy autonomy personality traits of the participants the cut-off point of the measurement was taken 60 and scores were categorized as high and low value. 23.4 % (n=137) of the students who participated in the study had low, 76.6 % (n=448) of them had high autonomy personality trait and 42.6 % (n=249) of them had low and 57.4 % (n=336) of them had high sociotropy personality trait. Students who had autonomy and sociotropy personality traits showed a significant difference in submissive behavior level.

"Concern about disapproval", "concern over separation" and "pleasing others" found to be moderately correlated and, "freedom from control" and "preference for solitude" were low positive significant correlation with submissive behaviour. A significant correlation was not obtained between the levels of submissive behavior with "individual achievement" which was one of the subscales of autonomy.

Stepwise multiple regression analysis was performed in order to find at what level some of the variables (concern about disapproval, concern over

separation, pleasing others, individual achievement, freedom from control, preference for solitude, gender, grade and income) are predicted the submissive behavior. It was concluded that “concern about disapproval” and “pleasing others”, and school achievement, income, gender, and grade level variables were involved in the regression equation. All these variables explain 30 % of total variance.

Discussion

Gilbert and Allan (1994) define the individuals exhibiting submissive behavior are the person that does not hurt others, collaborative effort to please everyone, does not say “no”, cannot express their feelings, need to be approved and cannot defend their rights and thoughts. Similarly, individuals having sociotropy personality traits also value to approval, closeness and support, not to saying “no”, to feel

comfortable and safe constantly in need of others and prone to use by the others (Beck et al., 1993; Harwood et al., 2010; Sato and McCann, 2007). Individuals who ignore their desires and thoughts in order to not jeopardize the relationship will act in a particular manner of submissive behaviors.

To be successful is an important concept for the individuals with autonomy personality trait to become happy (Harwood et al., 2010; Hmel and Pincus, 2002; Sato and McCann, 2007). Both sociotropy and autonomy is related with how individual perceive her/himself and others. Connection of the self-worth and self-confidence of persons to the success brings concessions at some point. Also Sturman (2011) indicated that there are situations that people can bring lucrative because of obedience. This condition shows that autonomic individuals can exhibit submissive behavior in order to be succeeding that they want.